

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΟΡΩΝΗΣ

Ἡ Κορώνη καμύπολις τὰ νῦν μὲ πληθυσμὸν μόλις 2000 ψυχῶν κεῖται ἐπὶ τῆς ἀρχαίας Ἀσίνης, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῆς ἀρχαίας Κορώνης ὡς ἐγράφη (πρὸβλ. Χρυσοστόμου Δημητρίου, Ἡ Μητρόπολις Μονεμβασίας Ἀθ. 1929 σελ. 148 Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς Θεολογίας), ὑπῆρξε δὲ διάσημος πόλις κατὰ τὸν Μεσαίωνα λόγῳ τῆς ὀχυρᾶς θέσεως. Ὡς Ἐπισκοπὴ ἀναφέρεται ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ βου αἰῶνος εἰς τὰς διαφόρους συλλογὰς (πρὸβλ. G. Partley Συνέκδημον Ἱεροκλέους Berolini 1866. H. Gelger Notitiae κτλ. München 1901, M. Le Quien Oriens Christ II Parisii 1740 Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ Σύνταγμα κ.τ.λ. τ. 5 Ἀθῆναι 1855, Ὁρθοδοξία Κων)πόλεως τεύχ. 32 σελ. 235, Χρυσοστόμου Ἀθηνῶν. Αἱ Ἐπαρχίαι Πατρ. Κων)πόλεως Ἀθ 1923), ὑποκειμένη ὑπὸ τὸν Πατρῶν Μητροπολίτην καὶ εἶτα ὑπὸ τὸν Μονεμβασίας¹. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἰνδείξεις ὅτι εἶναι Ἀποστολικὴ ἐκκλησία μὲ πρῶτον ἐπίσκοπον ἐκ τῶν 70 Ἀποστόλων.

Ὁ περὶ Μονεμβασίας γράψας πανοσ. ἀρχιμ. Χρυσόστομος Δημητρίου (ἔνθ. ἀνωτ.) οὐδένα ἀναφέρει Ἐπίσκοπον Κορώνης, (πρὸβλ. περὶ Μονεμβασίας καὶ τὰ ἐμὰ δημοσιεύματα ἐν «Νέα Ἡμέρα» ἔκδοσις Τεργέστης 1908 ἀριθ. 1742, «Ἱερῶ Συνδέσμῳ» ἀριθ. 70-71-72, «Ἀναπλάσει» 1929 ἀριθ. 18 19), ὁ δὲ Σεβ. Παραμυθίας κ. Ἀθηναγόρας ἀνασκευάζων τὴν ἄνω μελέτην ἀναφέρει ἐπισκόπους Κορώνης ἀρχόμενος ἀπὸ τὸν Ὁνησίφηλον προχωρῶν ὅμως ἀναφέρει ὡς πρῶτον Ἐπίσκοπον Κορώνης Ἀπόστολον Κασύρην (πρὸβλ. «Θεολογία» 1930 τεύχος Α' σελ. 236).

Ἐπιθυμῶν νὰ διευκρινήσω τὰ ἀναφερόμενα «πρῶτον Ἐπίσκοπον Κορώνης Ἀπόστολον Κασύρην» (μὲ παραπομπὴν εἰς Ἐκκλ. Ἀλήθειαν ΔΒ' καὶ γενικῶς περὶ Κορώνης εἰς Α) καὶ τὸν ἐν ἀρχῇ ἀναφερόμενον Ὁνησίφηλον (μὲ παραπομπὴν εἰς Schlumberger), παρεκάλεσα δι' ἐπιστολῆς τὸν ἐλλόγιμον φίλον κ. Στέφ. Θωμόπουλον Τμηματάρχην τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης ἵνα ἀναδιφήσῃ τὸ γνωστὸν ἔρ-

1. Ὁ Καθηγητὴς κ. Ν. Βέης γράφει ὅτι ἀναφέρεται ὡς Κορωνίας (πρὸβλ. Ἐγκ. Δεξ. Ἐλευθ. τ. 8 σελ. 55). Ὁ Μακ. Ἀθηνῶν Χρυσόστομος ἀναφέρει Κορωνίας ὑπὸ τὸν Ἀθηνῶν καὶ Κορώνης ὑπὸ τὸν Πατρῶν (ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 7).

γον τοῦ G. Schlumberger *Sigillographie del empire Byzantin*. Paris 1884, ὡς καὶ τοὺς τόμους Α' καὶ ΑΒ' τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας Κων)λεως. Ὁ κ. Θωμόπουλος, ὃν θερμῶς εὐχαριστῶ, μοὶ ἀπήντησεν ὅτι ὁ μὲν Α' τόμος τῆς Ἐκκλησ. Ἀληθείας οὐδὲν περὶ Κορώνης ἀναγράφει ἀλλὰ περὶ Μεθώνης μόνον, εἰς δὲ τὸν ΑΒ' τόμον πάλιν οὐδὲν περιέχεται περὶ Κορώνης: «ὃν δλόκληρον τὸν τόμον διήλθον» ὡς μοὶ γράφει, ὁ δὲ Schlumberger οὐδὲν ἀναφέρων περὶ Ὀνησιφήλου ἀναγράφει 4 Ἐπισκόπους ἐκ μολυβδοβούλλων τοὺς Γεράσιμον, Θεοδόσιον, Στέφανον, καὶ Κωνσταντῖνον.

Ὁ Ὀνησίφηλος ἀναφέρεται ὄντως ὑπὸ τοῦ Le Quien (πρβλ ἔνθ. ἄνωτ. σελ. 171 καὶ Δ. Χ. Δουκάκη Μεσσηνιακὰ τευχ. Γ' Ἀθ. 1911 σελ. 278), ὁ δὲ Ὀνησιφόρος ἀμφισβητεῖται ἀναφερόμενος ὡς Ἐπίσκοπος τῆς ἐν Ἐφέσῳ Κολοφῶνος κατὰ τοὺς μὲν (πρβλ. Δ. Κουμουίτοπούλου ἐν Ἐγκ. Λεξ. Ἐλευθερουδάκη Τόμ. 10ος σελ. 88, ἔνθα ὄνομα Ὀνησίφηλος οὐδόλως ἀναφέρεται) τῆς Καισαρείας κατὰ τοὺς δὲ (πρβλ. Μηναιὸν Η' Δεκεμ. Βενετία 1819 σελ. 72) καὶ κατ' ἄλλους τῆς Κορώνης (πρβλ. χειρόγραφον Συναξαριστὴν Κώδ. 673 φ. 69 αἰῶνος ΙΑ' Μονῆς Βατοπεδίου καὶ ἄλλα).

Συγκεκριμένα ἄρα εἰσὶ περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς αἰωνοβίου Ἐπισκοπῆς Κορώνης. Ὡς προανέφερον ἀναφέρεται οὐχὶ σταθερῶς, ὅ,τι ἐκ τῶν 70 Ἀποστόλων ὑπῆρξαν Ἐπίσκοποι Κορώνης, ἐναλασσομένων ἐν διαφόροις πηγαῖς τῶν ὀνομάτων μεταξὺ τῶν Καίσαρος, Ὀνησιφόρου καὶ Ἐπαφροδίτου οἱ πρῶτοι βεβαίως. Τοῦτο ἀναγράφεται εἰς τὸ Συναξάριον τῶν Μηναίων καὶ ἐν τοῖς Συναξαρισταῖς. Παρεκάλεσα δι' ἐπιστολῆς τοὺς λογίους Ἀγιορίτας Γέρο, Ἀρκάδιον Ἱεροδ. Βατοπεδινὸν καὶ Γέρο. Σπυριδῶνα Μοναχὸν Λαυριώτην τὸν Ἱατρόν, Ἀθανάσιον διὰ τοῦ Μεγ. Ἀγγελικοῦ σχήματος μετωνομασθέντα, ἵνα ἀναδιφήσωσι τὰ τε χειρογραφικὰ καὶ τὰ ἔντυπα Μηναῖα ἵνα μάθωμεν χρονολογικῶς τὴν μνεῖαν τούτων. Οἱ ὀσιολογιώτατοι πατέρες εὐγενῶς δι' ἐπιστολῶν μοὶ ἀπήντησαν, οὓς καὶ θερμῶς εὐχαριστῶ, ἀναδιφήσαντες τὰς ὄσας

Ἐν σιγίλλῳ ἐπὶ πατριάρχου Νεοφύτου ἔτει αψμδ (ἦτοι 1744) περὶ τῆς ἐν τῇ Ἐπισκοπῇ Κορώνης Μονῆς τῆς Θεοτόκου Γριβιτσιάνης ἥτις εἰς ἐρείπια νῦν φέρεται τὸ ὄνομα Κριβιτσιανῆς, ὑπογράφονται σὺν ἄλλοις ὁ Κορώνης Ἀνθίμος καὶ ὁ Κορώνης Μακάριος δύο δῆλον ὅτι Ἐπίσκοποι Κορώνης (α). Τὸ ζήτημα δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἐάν δεχθῶμεν ὅτι ὁ εἰς εἶναι Κορωνίας ὁ δὲ ἕτερος Κορώνης καὶ κακῶς ἀνεγνώσθη

(α) πρβλ. Διον. Ζακυθινοῦ ἐν περιόδ. Ἑλληνικά Γ' σελ. 152.

«Θεολογία» Τόμος Θ'.

ἠδυνήθησαν πηγὰς. Χειρόγραφος Συναξαριστὴς τοῦ ΙΑ' αἰῶνος τοῦ Βατοπεδίου (Κωδ. 673 φ. 69α) ἀναφέρει ὡς ἐπίσκοπον Κορώνης τὸν Ὀνησιφόρον, ἐν ᾧ ἕτερον Συναξάριον τοῦ 1337 ἔτους (Κωδ. Βατοπ. 675 φ. 191 β) ἀποκαλεῖ τὸν Καίσαρα Ἐπίσκοπον Κορώνης. Ὅμοιος τοῦτο ἀναγράφουσι χειρόγραφον Μηναῖον τοῦ 1341 (Κωδ. Βατ. 674 φ. 105 β) ἕτερα τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἅτινα ἀναγράφουσι «Καίσαρα Ἐπίσκοπον τῆς ἐν Μωρέᾳ Κορώνης» (Κωδ. Λαύρας ἀριθ. 653-Ε. 191, καὶ Βατ. 682 φ. 166α). Ἐκ τῶν ἐντύπων Μηναίων τοῦ 1568 Ἐνετίησιν, ὀνομάζει ἐπίσκοπον Κορώνης τὸν Ἐπαφρόδιτον ἐκ τῶν 70 καὶ τοῦτον Ἀποστόλων, ὡς καὶ ἕτερον ἐκδόσεως 1582 Ἐνετίησιν, τὸ δὲ ἐκδοθὲν ἔτει 1628 Ἐνετίησιν δὲν ἀναφέρει τὸν Καίσαρα ὡς ἐπίσκοπον Κορώνης οὔτε ἄλλον, τὸ ἐκδοθὲν 1689 Ἐνετίησιν δὲν ἀναφέρει τὸν Καίσαρα ἐπίσκοπον Κορώνης, ἀλλὰ τὸν Ἐπαφρόδιτον Ἐπίσκοπον Κολώνης πρὸς τοῦτο συμφωνεῖ καὶ τὸ Ἐνετίησιν 1732 ἔτει ἐκδοθέν.

Τὸ Ἐνετίησιν (α ψ λ β = 1752) δὲν ἀναφέρει τὸν Καίσαρα ὡς Ἐπίσκοπον Κορώνης ἀλλὰ τὸν Ἐπαφρόδιτον πάλιν Ἐπίσκοπον Κορώνης. Τὰ δὲ Ἐνετίησιν 1754 ἕτερον 1755 ἕτερον 1779 ἕτερον 1819 οὐδένα ὀνομάζουσιν ἐπίσκοπον Κορώνης ἐνῶ αἱ ἐκδόσεις Ἐνετίησιν 1843 καὶ 1852 καὶ 1871 καὶ 1880 ὡς καὶ Ἀθηνῶν 1896 ἀναγράφουσι τὸν Καίσαρα, ὁμοίως ἀναγράφει καὶ ὁ Συναξαριστὴς Νικοδήμου (Βενετία 1819).

Συμφώνως πρὸς ταῦτα ἔχομεν πληροφορίας ὅτι ἐπίσκοπος Κορώνης κατὰ τοὺς μὲν ὑπῆρξεν ὁ Καίσαρ κατ' ἄλλους ὁ Ὀνησιφόρος κατ' ἄλλους δὲ ὁ Ἐπαφρόδιτος καὶ οἱ τρεῖς ἐκ τῶν 70 Ἀποστόλων, μνημονεύεται δὲ ὁ Ἐπαφρόδιτος καὶ ὡς Ἐπίσκοπος Κολλώνης, ὁ δὲ Ὀνησιφόρος ὡς ἐπίσκοπος Κολλοφῶνος ἀλλαχοῦ δὲ Καισαρίας ὡς εἶδομεν. Ἡ ἀρχαιότερα πληροφορία ἐκ τῶν ὑπ' ὄψιν εἶναι τοῦ ΙΑ' αἰῶνος ἀναφέρουσα τὸν Ὀνησιφόρον, εἰς τὰς πλειοτέρας ὁμως ἐκδόσεις ἀναγράφεται ὡς ἐπίσκοπος Κορώνης τῆς ἐν Μωρέᾳ ἢ Πελοποννήσῳ ὁ Καίσαρ. Καὶ οἱ τρεῖς δὲ ἀναφέρονται μεταξὺ τῶν ὀνομάτων τῶν 70 Ἀποστόλων κατὰ τὴν μνήμην τῶν 70 Ἀποστόλων εἰς τὰ τροπάρια τοῦ Κανόνος τῆς Δ' Ἰανουαρίου, ὡς ἀναφέρονται καὶ τῆς Η' Δεκεμβρίου «τῆς αὐτῆς ἡμέρας» ὅτι εἶναι ἡ μνήμη ἑπτὰ ἐκ τῶν ἐβδομήκοντα Ἀποστόλων.

Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὡς πολλαχοῦ ἀναγράφεται καὶ ἐν τοῖς Μηναίοις καὶ ἐν τοῖς Συναξαρισταῖς ὅτι ὁ ἐκ τῶν ἐβδομήκοντα Ἀποστόλων Καίσαρ εἶναι ὁ ὑπὸ τοῦ Παύλου ἀναφερόμενος ἐν τῇ πρὸς Φιλιππισίους ἐπιστολῇ (Δ. 22. Εἶναι δὲ ἄπορον πῶς ἀναγράφεται τοῦτο καὶ ἐν τοῖς Μηναίοις ἅτινα φέρουσι τὴν ἔγκρισιν τῆς Μεγάλης

ἐκκλησίας κατ' ἐπιστασίαν δὲ ἐκδοθέντα τοῦ σοφοῦ ἐκείνου διδασκάλου τοῦ γένους Βαρθολομαίου τοῦ Κουτλουμουσιανοῦ, (Βενετία 1843) καὶ εἶτα τοῦ πολυμαθοῦς ἀρχιμανδρίτου ἀοιδίου Ἰωάννου Μαρτίνου τοῦ κατοπιν ἐπισκόπου Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως (Ἀθῆναι 1896) ἀναγράφει δὲ τοῦτο καὶ ὁ πολὺς Ἀγιορείτης Νικόδημος ἐν τῷ Συναξαριστῇ (Βενετία 1819).

Προφανῶς περὶ παρερμηνείας πρόκειται ἢν τὰ παλαιότερα Μηναιᾶ δὲν ἀναφέρουσιν. Ἄξιον δὲ μερίμνης θὰ ἦτο ἡ ἀναδίφησης ἵνα γνωσθῇ ἀπὸ πότε τοῦτο ἤρχισε ἀναφερόμενον ἐν τοῖς Μηναιαῖς.

Ὁ θεῖος Παῦλος ἀναγράφει «ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες οἱ ἅγιοι μάλιστα δὲ οἱ ἐκ τῆς Καίσαρος οἰκίας» (Φιλιπ. Δ 22). Ἀναμφιβόλως ἐνταῦθα δὲν ὁμιλεῖ περὶ Καίσαρος τινὸς ἀλλὰ περὶ τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Αὐγούστου Καίσαρος ἀνθρώπων τῶν τοῦ Ἠγεμόνος δῆλον ὅτι θεράποντων οἵτινες ἐπίστευσαν εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου καὶ οἵτινες στέλλουσι τὸν ἐν Χριστῷ ἀσπασμὸν πρὸς τοὺς Φιλιππισίους πιστοὺς. Ταύτην δὲ τὴν γνώμην ἔχει καὶ Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης ἐν τῇ Ἐρμηνείᾳ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου ὅστις ὅμως ἐν τῷ Συναξαριστῇ του λησμονεῖ τοῦτο καὶ γράφει ὅτι ὁ Παῦλος ἀναφέρει ἐν τῇ πρὸς Φιλιππισίους ἐπιστολῇ Καίσαρα Ἀπόστολον ἐκ τῶν ἑβδομήκοντα (πρὸβλ. Νικόδημου Ἀγιορείτου Ἐρμηνεία κτλ. Ἐνετ. 1819 σελ. 358, Εὐθ. Ζηγαβινοῦ ἔκδοσις Ν. Κολογερά Ἐρμηνεία κ.τ.λ. Ἀθ. 1887 σελ. 112, Εὐσεβίου Ματθοποῦλου Ἐρμηνεία κτλ. Ἀθ. 1923 σελ. 104, Θεοκλ. Φαρμακίδου. Ἡ Καινὴ Διαθήκη Ἀθ 1843 σελ. 249).

Τοιοῦτοτρόπως ἡ Ἐπισκοπὴ Κορώνης ἔχει Ἀποστολικὴν τὴν ἀφαιτηρίαν ἀλλὰ καὶ τὸ τέρμα αὐτῆς εἶναι ἔνδοξον. Ὁ τελευταῖος Ἐπίσκοπος Κορώνης Γρηγόριος ἀπηγγονίσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1821, ὁμολογητῆς τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος ἀναδειχθεὶς (πρὸβλ. Δημ. Π. Πασχάλη ὁ Κορώνης Γρηγόριος Ἀθ. 1930)¹, τὸ αὐτὸ δὲ μαρτυρικὸν τέλος ἔσχε καὶ ὁ τῆς γειτονικῆς ἱστορικῆς Μεθώνης τελευταῖος ἐπίσκοπος Γρηγόριος ὑπὸ τοῦ Ἰμβραήμ πασᾶ τοῦ 1827 ζωορηθεὶς ².

Ἐν Καρδίτῳ

+ Ὁ Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων
ΙΕΖΕΚΙΗΛ

1. Ἡ Μίτρα τοῦ ἀοιδίου Κορώνης Γρηγορίου ὑπάρχει ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Μεσσηνίας, μέχρι σήμερον δὲ ἐν Κορῶνῃ ὁ Ἐπιτάφιος λιτανεύεται διὰ τῆς θέσεως ἐνθα ἀπηγγονίσθη ἐν τῷ Φρουρίῳ ψαλλομένου ἐκεῖ καὶ Τρισαγίου κατὰ τὴν νύκτα τῆς Μεγ Παρασκευῆς κατὰ παράδοσιν.

2. Πρὸβλ. Κ. Οἰκονόμου, ἐξ Οἰκονόμων, Τὰ σωζόμενα Ἐκκλησ. Ἀθῆναι ΑΟΙΑ Τόμ. Β' σελ. 47.